

Warszawa, 4.05.2022 r.

Prof. dr hab. Jarosław Gryz
Wydział Bezpieczeństwa Narodowego
Akademii Sztuki Wojennej

**Recenzja dorobku naukowego, dydaktycznego, organizacyjnego
w postępowaniu habilitacyjnym oraz rozprawy habilitacyjnej
dr Justyny Misiągiewicz**

Doktor Justyna Misiągiewicz jest pracownikiem naukowym Wydziału Politologii i Dziennikarstwa UMCS w Instytucie Nauk o Polityce i Administracji w Katedrze Bezpieczeństwa Międzynarodowego. Doktorat nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce uzyskała w 2007 r. Tytuł magistra uzyskała w 2002 r. na Wydziale Politologii UMCS.¹ Od 2009 r. zatrudniona jest w UMCS. Jest też pracownikiem Akademii Zamojskiej.

I. Osiągnięcia naukowe

Doktor Justyna Misiągiewicz opublikowała monografię naukową pt. *Polityki bezpieczeństwa energetycznego w regionie kaspijskim* (Wydawnictwo UMCS, Lublin 2021, s. 698) wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. A (Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce Dz. U. 2018 poz. 1668 z późniejszymi zmianami Dz. U. z 2022 r. poz. 574, 583, 655, 682).

Habilitantka posiada również 60 opublikowanych pozycji w tym:

- 4 artykuły w czasopismach zagranicznych,
- 16 artykułów w czasopismach polskich o zasięgu ogólnopolskim,
- 3 monografie autorskie,
- 5 monografii współredagowanych,
- 11 rozdziałów w monografiach w języku angielskim,
- 21 rozdziałów w monografiach w języku polskim.

Ponadto, 23 pozycje wydano w języku angielskim, 2 w chińskim, 35 w języku polskim. Sporządzono 4 recenzje wydawnicze. Do dorobku naukowego należy wliczyć wygłoszenie 27

¹ W latach 1997 – 2002 odbyła i ukończyła studia na Wydziale Politologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. W roku 2002 uzyskała tytuł zawodowy magistra w zakresie politologii o specjalności stosunki międzynarodowe. Tytuł pracy magisterskiej: „Suwerenność państwa w procesie integracji Polski z Unią Europejską”. Promotorem pracy był prof. dr hab. Marek Żmigrodzki. W latach 2002 – 2007 odbyła stacjonarne studia doktoranckie na Wydziale Politologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. W dniu 12 czerwca 2007 roku obroniła rozprawę doktorską zatytułowaną „Polityka zagraniczna Turcji po zimnej wojnie” i uzyskała stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce. Promotorem w przewodzie doktorskim był prof. dr hab. Marek Pietraś, zaś recenzentami: dr hab. Andrzej Czarnocki i prof. dr hab. Lubomir Zyblikiewicz.

referatów w tym 10 międzynarodowych. Doktor Justyna Misiągiewicz była sekretarzem i współorganizatorem trzech konferencji naukowych o zasięgu międzynarodowym: *Europa Środkowo - Wschodnia w procesie transformacji i integracji - wymiar bezpieczeństwa*, Zamość 2015, *Akademia Zamojska i Akademia Ostrogska w perspektywie historyczno – kulturowej. Współczesne implikacje dla współpracy trans granicznej*, Zamość, marzec 2010, *Europa Środkowo-Wschodnia w procesie transformacji i integracji – wymiar polityczny*, Zamość, maj 2009.

Praca naukowo-badawcza habilitantki skupiała się w tym okresie na trzech głównych obszarach badawczych:

– polityka bezpieczeństwa energetycznego,²

² Autorka wskazuje w tym obszarze wiedzy następujące pozycje, które tworzą zasadniczy fundament jej wiedzy naukowej związany z bezpieczeństwem energetycznym. Są to:

- 1) Monografia autorska: *Polityki bezpieczeństwa energetycznego w regionie kaspijskim*, Lublin 2021.
- 2) *The Southern Gas Corridor infrastructure project – implications for the energy security of the European Union*, „Rocznik Instytutu Europy Środkowo - Wschodniej” 2019, t. 17, nr 4.
- 3) *Kazakhstan in the People’s Republic of China Energy Security Policy*, „Annales UMCS” 2019, vol. 26, nr 2.
- 4) *The Caspian region and its significance for the energy security policy of China*, „The Journal of China and the World” 2014 (współautor: M. Misiągiewicz) (w j. chińskim).
- 5) *Boundaries and energy security under dispute in the Caspian region*, w: *Border Conflicts in the Contemporary World*, (red.) A. Moraczewska, W. Janicki, Lublin 2014.
- 6) *The Caspian region as a challenge for the Western energy market development*, „Athenaeum. Polskie Studia Politologiczne” 2013, nr 37.
- 7) *Caspian region’s hydrocarbon potential as a challenge for the energy security policy of the European Union* „Annales UMCS” 2013, vol. 20, nr 1.
- 8) *Geopolitics and energy security in the Caspian region*, „TEKA Komisji Politologii i Stosunków Międzynarodowych” 2012, t. 7.
- 9) *Energy security in the Caspian region*, w: *Globalization and Security in Black Sea and Caspian Seas Region*, International Black Sea University, Tbilisi-Batumi 2012.
- 10) *The Caspian region and its significance for the EU’s energy security*, w: *Bezpieczeństwo RP w Wymiarze Narodowym i Międzynarodowym. Tom II*, (red.) M. Marszałek, G. Sobolewski, T. Konopka, A. Cyran, Kielce 2011.
- 11) *Region kaspijski wyzwaniem dla międzynarodowego bezpieczeństwa energetycznego*, w: *Katastrofy Naturalne i Cywilizacyjne. Dylematy współczesnego bezpieczeństwa*, Wrocław 2011.
- 12) Monografia współredagowana: *Bezpieczeństwo energetyczne we współczesnych stosunkach międzynarodowych. Wyzwania, zagrożenia, perspektywy. Energy security in the contemporary international relations. Challenges, threats, perspectives*, (red.) M. Pietraś, J. Misiągiewicz, Lublin 2017.
- 13) *Bilans światowych zasobów surowcowych – główne wyzwania dla międzynarodowego bezpieczeństwa energetycznego*, w: *Bezpieczeństwo energetyczne we współczesnych stosunkach międzynarodowych. Wyzwania, zagrożenia, perspektywy. Energy security in the contemporary international relations. Challenges, threats, perspectives*, (red.) M. Pietraś, J. Misiągiewicz, Lublin 2017.
- 14) *Teoria sekurytyzacji w analizie energetycznego wymiaru bezpieczeństwa międzynarodowego*, w: *Normy, wartości i instytucje we współczesnych stosunkach międzynarodowych*, (red.) Ł. Fijałkowski, E. Stadtmüller, Warszawa 2015.
- 15) *Bezpieczeństwo energetyczne we współczesnych stosunkach międzynarodowych*, w: *W kręgu nauki o państwie, prawie i polityce. Księga Jubileuszowa Profesora Marka Żmigrodzkiego*, (red.) B. Dziemnidok-Olszewska, W. Sokół, T. Bichta, Lublin 2012.
- 16) *Projekt gazociągu Turkish Stream – implikacje dla współpracy Rosji i Turcji*, „TEKA Komisji Politologii i Stosunków Międzynarodowych” 2019, vol. 14, nr 2.
- 17) *Polityka bezpieczeństwa energetycznego Turcji*, w: *„Nowa” Turcja. Aspekty polityczne, gospodarcze, społeczne*, (red.) J. Wódka, Warszawa 2015.

- bezpieczeństwo i polityka zagraniczna Turcji,
- ewolucja stosunków międzynarodowych.

Należy stwierdzić, że obszar wiedzy związany z bezpieczeństwem energetycznym w oparciu o który Pani dr Justyna Misiągiewicz ubiega się o stopień doktora habilitowanego został przez nią przebadany w wielu aspektach: politycznym, geopolitycznym, geoeconomicznym, tworząc podstawy wiedzy w skali ogólnopolskiej jak i wnosząc wkład do nauki światowej.

Habilitantka sporządziła również 4 recenzje wydawnicze („Rocznik Instytutu Europy Środkowo – Wschodniej”, „Sprawy Międzynarodowe” oraz „Rocznik Strategiczny”), przygotowała jedną ekspertyzę naukową. Dorobek habilitantki wg. wskaźników

-
- 18) *Energy Security of Turkey in the Late-Westphalian International System*, w: *Turkey – Poland 600 Years of Friendship*, (red.) V. Ayhan, M. Kural, P. Osiewicz, Ankara 2014.
 - 19) *Wymiar energetyczny Europejskiej Polityki Sąsiedztwa: specyficzna rola Turcji, jako państwa tranzytowego*, w: *Europejska Polityka Sąsiedztwa Unii Europejskiej. Geneza, doświadczenia, perspektywy*, (red.) J. M. Fiszer Warszawa 2012.
 - 20) *Wymiar energetyczny integracji Turcji z Unią Europejską*, w: *Bezpieczeństwo Energetyczne Polski w Unii Europejskiej, wizja czy rzeczywistość*, (red.) T. Z. Leszczyński, Warszawa 2012.
 - 21) *Turkey as an energy hub in the Mediterranean Region*, „SPECTRUM Journal of Global Studies” 2012, t. 4, nr 1.
 - 22) *Polityka energetyczna Turcji w regionie kaspijskim*, „TEKA Komisji Politologii i Stosunków Międzynarodowych” 2011, t. 6.
 - 23) *Turkey as a energy transit state between Asia and the European Union*, w: *Europejska Polityka Sąsiedztwa Unii Europejskiej*, (red.) M. Pietraś, K. Stachurska-Szczesiak, J. Misiągiewicz, Lublin 2012.
 - 24) Monografia autorska: *Bezpieczeństwo energetyczne Unii Europejskiej. Implikacje nowych projektów infrastruktury gazociągowej w Europie*, Lublin 2019.
 - 25) *Implementacja gazociągu Nord Stream 2: między geopolityką a ekonomią*, ekspertyza naukowa „Komentarze Instytutu Nauk Politycznych i Administracji” 2021, nr 8(4).
 - 26) *Gazociąg Nord Stream 2 - wyzwaniem dla bezpieczeństwa energetycznego Unii Europejskiej*, „Facta Simonidis” 2019, nr 12.
 - 27) *Strategia bezpieczeństwa energetycznego Unii Europejskiej*, w: *Bezpieczeństwo energetyczne. Koncepcje, wyzwania, interesy*, (red.) J. Gryz, A. Podraza, M. Ruszel, Warszawa 2018.
 - 28) *Strategia i scenariusze bezpieczeństwa energetycznego współczesnej Polski*, w: *Europa Środkowo-Wschodnia w procesie transformacji i integracji. Wymiar gospodarczy*, (red.) H. Chałupczak, M. Pietraś, Ł. Potocki, Zamość 2018.
 - 29) *Oil and gas pipeline infrastructure and its significance for the international relations in Eastern Europe*, w: *New Technologies as a factor of international relations*, (red.) M. Szkarłat, K. Mojska, Cambridge 2016.
 - 30) *Dialog energetyczny między Unią Europejską i Turcją – implikacje dla Polski*, w: *Integracja europejska. Główne obszary badawcze*, (red.) K. A. Wojtaszczyk, J. Tymanowski, P. Stawarz, Warszawa 2015.
 - 31) *Bezpieczeństwo energetyczne współczesnych państw Europy Wschodniej*, w: *Europa Środkowo - wschodnia w procesie transformacji i integracji. Wymiar bezpieczeństwa*, (red.) H. Chałupczak, M. Pietraś, J. Misiągiewicz, Zamość 2016.
 - 32) *Bezpieczeństwo energetyczne RP w świetle standardów UE*, „Przegląd Policyjny” 2016, nr 3 (współautor: R. Żmigrodzki).
 - 33) *Bezpieczeństwo energetyczne Unii Europejskiej*, w: *Poziomy analizy stosunków Międzynarodowych*, (red.) M. Pietraś, E. Halizak, Warszawa 2013.
 - 34) *EU and the energy security challenges*, w: *European Integration. Models, Challenges, Perspectives*, (red.) H. Chałupczak, J. Misiągiewicz, P. Tosiek, Zamość 2012.

rozpoznawalności, tzw. Indeks Hirscha jest znany w otoczeniu międzynarodowym, a także w Polsce (indeks 5).

Doktor Justyna Misiągiewicz odbyła wyjazdy stypendialne (Ankara, Turcja), staż naukowy (Turcja) oraz w charakterze profesora wizytującego (Jilin University, Chiny).

Habilitantka realizowała projekty, indywidualny przyznany przez Rektora UMCS, brała również udział w projekcie jako współwykonawczyni.

Biorąc pod uwagę całokształt dorobku naukowego dr Justyny Misiągiewicz stwierdzam:

- Charakter dorobku habilitantki jest spójny poznawczo, a jego rozwój w czasie ukazuje ewolucję zainteresowań poznawczych w kilku wiodących obszarach, tj. polityka bezpieczeństwa energetycznego, bezpieczeństwo i polityka zagraniczna Turcji, ewolucja stosunków międzynarodowych.
- Dorobek habilitantki jest powszechnie znany i ogólnie cytowany, ma postać nie tylko środowiskową. Ten stan rzeczy należy pozytywnie ocenić.
- Dorobek jest obszerny, dowiązany do określonych form oraz zjawisk, procesów międzynarodowych określających postać bezpieczeństwa. Cechuje jego pogłębiona refleksja Autorki nad weryfikacją i systematyzowaniem wiedzy oraz eksplantacją problemów. Ten aspekt rozwoju naukowego zasługuje na uznanie.
- Specyfika ocenianego dorobku wynika z badań prowadzonych przez habilitantkę co znajduje wyraz w jej opracowaniach naukowych. Utylitarność wiedzy wskazuje na jej praktyczne zastosowanie w kontekście formułowania polityki oraz związanej z nią wykładni wiedzy.
- Metodologiczna wartość dorobku habilitantki jest na właściwym poziomie. Prezentowany zasób wiedzy jest różnorodny co do formy opracowań, przyjętych podejść i wykładni, jednak spójny poznawczo.
- Wskazanie, że we współczesnych stosunkach międzynarodowych problematyka bezpieczeństwa energetycznego staje się kluczowa konstytuuje na nowo ten obszar wiedzy stawiając go w centrum zainteresowania poznawczego badaczy.

Stwierdzam, że dr. Justyna Misiągiewicz posiada w dorobku osiągnięcia naukowe stanowiące znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauk o polityce w obszarze bezpieczeństwa międzynarodowego, przede wszystkim bezpieczeństwa energetycznego. Uznaję, że dorobek dowiązany do innych obszarów zainteresowań doktorantki jest właściwy dla procedowania postępowania habilitacyjnego. Po zapoznaniu stwierdzam, że

także ten dorobek spełnia kryteria o nadanie stopienia doktora habilitowanego, lecz z uwagi na zakres dysertacji habilitacyjnej oraz zasadniczy obszar prezentowanej wiedzy dr Justyny Misiągiewicz traktuję jego w kategorii uzupełniającej pierwszy, powyżej wskazany.

II. Osiągnięcia dydaktyczne i w zakresie popularyzacji nauki

Doktor Justyna Misiągiewicz będąc zatrudniona w UMCS i w Akademii Zamojskiej prowadziła zajęcia dydaktyczne w postaci seminariów, ćwiczeń, wykładów, innych form dydaktycznych. Prowadzi ona w UMCS następujące przedmioty ukazujące jej spektrum wiedzy oraz zainteresowań poznawczych:

- Bezpieczeństwo energetyczne i surowcowe państw.
- Polityka bezpieczeństwa Turcji.
- Polityka zagraniczna Turcji.
- Bezpieczeństwo infrastruktury energetycznej.
- Bezpieczeństwo infrastruktury krytycznej.
- Teoria bezpieczeństwa.
- Teoria i metodologia badań bezpieczeństwa.
- Konflikty międzynarodowe.
- Międzynarodowe stosunki polityczne i wojskowe.

Ponadto, prowadziła kursy na studiach podyplomowych w tym finansowanych przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Społecznego. Sprawowała opiekę nad stażystką w ramach stażu finansowanego przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Społecznego. Jak osoba współodpowiedzialna za realizację Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014 – 2020 (program POWER) habilitantka uczestniczyła w realizacji zadania „Symulacja organizacji wizyt i spotkań międzynarodowych” dedykowanego studentom Wydziału Politologii UMCS.

Doktor Justyna Misiągiewicz wypromowała 36 osób na studiach licencjackich, zrecenzowała 57 prac licencjackich, 18 magisterskich. Była także promotorem pomocniczym w przewodzie doktorskim dr Ernesta Wyciszkiewicza „*Współzależność energetyczna Unii Europejskiej i Federacji Rosyjskiej*” i jest nim w kolejnym.

Niewątpliwym osiągnięciem dydaktycznym było prowadzenie przez habilitantkę serii wykładów w Jilin University w Chinach.

Na uwagę zasługuje ustawiczne podnoszenie kompetencji przez doktor Justynę Misiągiewicz. W ramach doskonalenia własnych kompetencji dydaktycznych uczestniczyłam

w serii szkoleń: „Zarządzanie informacją naukową składnikiem kompetencji informacyjnych” w okresie 03.07 - 04.07.2017; „Learning - by - doing czyli aktywne metody nauczania” w okresie 10.07 - 14.07. 2017; „Innowacyjne metody prezentacji danych - tworzenie prezentacji w Prezi - MS PowerPoint” w okresie 30.09 - 07.10. 2017. Szkolenia odbywały się w ramach projektu „Akademicka kadra przyszłości” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach EFS.

Doktor Justyna Misiągiewicz angażowała się w popularyzację badań naukowych prowadzonych na Wydziale Politologii i Dziennikarstwa UMCS (wcześniej Wydziale Politologii) oraz w ramach pracy w Akademii Zamojskiej (wcześniej PWSZ, UPZ). Prezentowała wyniki swoich badań naukowych w licznych publikacjach naukowych, działalności dydaktycznej, wykładach prowadzonych w charakterze profesora wizytującego w Jilin University w Changchung w Chinach oraz w ramach uczestnictwa w konferencjach naukowych zagranicznych i krajowych. Jej działalność w tym wymiarze przejawiała się również w sporządzeniu ekspertyzy naukowej w ramach Instytutu Nauk Politycznych i Administracji UMCS: *Implementacja gazociągu Nord Stream 2: między geopolityką a ekonomią*, „Instytut Nauk Politycznych i Administracji” 2021, nr 8 (4).

Corocznie brała również udział w „Lubelskim Festiwalu Nauki” na Wydziale Politologii i Dziennikarstwa i w UPZ (Akademii Zamojskiej) oraz uczestniczyła w projekcie „Uniwersytet Pierwszego Wieku” na PWSZ – UPZ w Zamościu w ramach popularyzacji nauki wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Oprócz tego, brała udział w projekcie „Młody naukowiec na uczelni” współfinansowanego ze środków przyznanych w ramach programu MNiSW „Uniwersytet Młodego Odkrywcy”.

Dokonywała także popularyzacji nauki w różnych środowiskach, m.in. szkolenia dla kadry kierowniczej Urzędu Kontroli Skarbowej w Lublinie na temat głównych zagrożeń bezpieczeństwa we współczesnym świecie w ramach Planu Szkoleń Obronnych w grudniu 2012 roku.

Dokonując oceny profilu działalności dydaktycznej i w zakresie popularyzacji nauki stwierdzam, że doktor Justyna Misiągiewicz:

- posiada znaczące osiągnięcia dydaktyczne,
- dokonuje popularyzacji nauki, co zasadniczo wiąże się z jej dokonaniem dydaktycznymi w Polsce i za granicą,
- sukcesywnie podnosi kwalifikacje zawodowe przez projekty, w których habilitantka w sposób praktyczny wdraża swoją wiedzę naukową.

Podsumowując, wskazane osiągnięcia są adekwatne w kontekście prowadzonego postępowania habilitacyjnego.

III. Osiągnięcia organizacyjne

Osiągnięcia organizacyjne doktor Justyny Misiągiewicz wynikają z jej zatrudnienia w pracy na rzecz Wydziału Politologii. Była ona zaangażowana w rozwój i funkcjonowanie kierunku „Bezpieczeństwo Narodowe”, współtworzyła ten kierunek studiów. Ponadto, brała udział w pracach zespołu przygotowującego raport samooceny w ramach wizytacji Państwowej Komisji Akredytacyjnej na kierunku „Bezpieczeństwo Narodowe” na Wydziale Politologii UMCS. Sprawuje także opiekę nad studentami tego kierunku studiów oraz jest opiekunem studenckich praktyk zawodowych. Uczestniczy również w „Zespole Programowym na kierunku Bezpieczeństwo Narodowe” oraz w „Zespole Programowym na kierunku Politologia” na Wydziale Politologii i Dziennikarstwa UMCS. Pracowała także w Komisji Rekrutacyjnej na kierunku „Stosunki Międzynarodowe” w latach 2009 - 2010, 2010 – 2011 i 2011 – 2012.

Doktor Justyna Misiągiewicz jest opiekunem studenckiego koła naukowego „Młodego Stratega” w Akademii Zamojskiej (wcześniej PWSZ – UPZ) zajmującego się popularyzacją nauki wśród studentów, którzy mają możliwość uczestnictwa w sesjach i konferencjach zarówno w wymiarze lokalnym, regionalnym, międzynarodowym z udziałem studentów z Ukrainy.

Habilitantka od 2015 roku sprawuje funkcję redaktora tematycznego czasopisma naukowego „Facta Simonidis”. Jest członkiem założycielem Lubelskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Studiów Międzynarodowych, sprawuje tam funkcję wiceprzewodniczącej Komisji Rewizyjnej. Była członkiem założycielem Polskiego Towarzystwa Studiów Europejskich. Uczestniczy w zespole ekspertów Grupy Badawczej ds. Współczesnej Turcji przy Instytucie Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego. Była laureatką Nagrody Rektora UMCS za wysoko punktowaną publikację naukową za rok 2019, uzyskała Nagrodę Indywidualną I Stopnia Rektora PWSZ w 2015 roku.

Dokonując oceny tej części aktywności zawodowej doktor Justyny Misiągiewicz stwierdzam:

- związek między formami działalności dydaktycznej, naukowej, badawczej, popularyzatorskiej oraz organizacyjnej,**
- prowadzone przez nią przedsięwzięcia ukazują wiedzę z obszaru bezpieczeństwa międzynarodowego,**

- w praktyce habilitantka przyczyniła się popularyzacji nauki i wiedzy w ramach swojej aktywności organizacyjnej.

IV. Rozprawa habilitacyjna

Recenzowana dysertacja habilitacyjna pt. *Polityki bezpieczeństwa energetycznego w regionie kaspijskim* stanowi efekt końcowy badań polityk bezpieczeństwa energetycznego w regionie kaspijskim rozwijanych od 2009 roku. Działania naukowe były realizowane w ramach badań własnych habilitantki i statutowych prowadzonych w Zakładzie Stosunków Międzynarodowych na Wydziale Politologii, później w Katedrze Bezpieczeństwa Międzynarodowego Wydziału Politologii i Dziennikarstwa UMCS. Kwerenda w The British Library of Political and Economic Science w London School of Economics and Political Science, Jilin University w Chinach, w University of British Columbia w Vancouver, umożliwiła jej realizację ww. zadania badawczego.

a) Trafność problematyki badawczej

Rozprawa dokonuje analizy polityk bezpieczeństwa energetycznego państw w specyficznej geoenergetycznej i geostrategicznej przestrzeni regionu kaspijskiego z uwzględnieniem zmienności jego środowiska bezpieczeństwa. W wymiarze podmiotowym, obejmuje ona polityki bezpieczeństwa energetycznego państw regionu kaspijskiego oraz uczestników zewnętrznych. W wymiarze przedmiotowym analizą objęto zasoby energetyczne regionu kaspijskiego, działania w wymiarze rozwoju jego infrastruktury energetycznej. Praca obejmuje okres od zakończenia zimnej wojny do końca 2020 roku. Ukazano w niej także kontekst historyczny omawianej problematyki. Praca składa się ze wstępu, sześciu rozdziałów, zakończenia, wykazu źródeł, wykazu tabel, map, diagramów, schematów.

W rozdziale pierwszym przeanalizowano główne podmioty i przedmiot polityki bezpieczeństwa energetycznego. Ukazano tu problematykę bezpieczeństwa energetycznego jako obszaru badań bezpieczeństwa międzynarodowego, jego istotę i specyfikę, uwarunkowania. Została tu przedstawiona analiza rozwoju oraz krytyczna charakterystyka głównych założeń oraz nurtów wybranych teorii dotyczących bezpieczeństwa energetycznego. Dokonano także analizy istoty i specyfiki bezpieczeństwa energetycznego z ujęciem wykładni wiedzy. Ponadto, dynamiki tego zjawiska we współczesnych stosunkach międzynarodowych. Wśród zagrożeń bezpieczeństwa energetycznego ukazano kwestię

wyczerpywania się zasobów surowcowych, strukturę ich konsumpcji i produkcji, wyzwania o charakterze ekonomicznym, politycznym i ekologicznym oraz infrastrukturalnym.

Rozdział drugi dokonał analizy istoty i specyfiki regionu kaspijskiego, jako przestrzeni polityk bezpieczeństwa energetycznego. Ujęto tu kryteria wyodrębnienia regionu kaspijskiego, status prawny basenu kaspijskiego, pozycję geopolityczną i geoeconomiczną regionu, jego potencjał surowcowy. Przeprowadzono także analizę regionalizmu na tym obszarze, dokonano przeglądu procesu prawnego uregulowania statusu basenu kaspijskiego. Dokonano tu próby określenia potencjału energetycznego państw kaspijskich.

W rozdziale trzecim ukazano główne zagrożenia bezpieczeństwa energetycznego w regionie kaspijskim, które wpływają na jego pozycję na światowym rynku energetycznym. Uwzględniono tu niestabilność polityczną państw regionu, problemy społeczno – ekonomiczne wynikające z transformacji systemowe, uzależnienie od dochodu z eksportu surowców energetycznych. Wskazano tu na środowisko bezpieczeństwa regionalnego gdzie konflikty - ze szczególnym uwzględnieniem konfliktu w Górskim Karabachu - wraz z separatyzmem etnicznym i fundamentalizmem religijnym stanowią o formule energetyki.

W rozdziale czwartym ukazano podmioty polityk bezpieczeństwa energetycznego w regionie kaspijskim z uwzględnieniem: państw przybrzeżnych basenu kaspijskiego, uczestników zewnętrznych w postaci USA, Chin, Turcji i Unii Europejskiej. Określono tu ich główne priorytety, interesy oraz działania w wymiarze polityk bezpieczeństwa energetycznego.

Rozdział piąty obejmuje wyniki badań na temat przedmiotu polityk bezpieczeństwa energetycznego w regionie kaspijskim. Określono w nim główne kierunki transportu surowców energetycznych z regionu kaspijskiego na rynek światowy.

Rozdział szósty stanowi analiza prognostyczna bezpieczeństwa energetycznego w regionie kaspijskim. Przeanalizowano tu perspektywy polityk bezpieczeństwa energetycznego w regionie kaspijskim. Określono również uwarunkowania realizacji głównych projektów infrastruktury eksportowej w regionie kaspijskim.

Badania stanowią kompleksową analizę polityk bezpieczeństwa energetycznego w regionie kaspijskim, z uwzględnieniem ich uwarunkowań, wymiaru podmiotowego i przedmiotowego. Ukazano, że nauka o bezpieczeństwie energetycznym koncentruje się wokół dostępu do energii, jej cyrkulacji oraz zależności i konsekwencjach klimatycznych związanych z jej konsumpcją. W sposób synergiczny w dysertacji:

– dokonano analizy polityk bezpieczeństwa energetycznego podmiotów w regionie kaspijskim,

- zanalizowano potencjał energetyczny państw regionu kaspijskiego,
- zdefiniowano jako przestrzeń geopolityczną „pole gry interesów” regionu kaspijskiego,
- określono perspektywy realizacji projektów infrastruktury energetycznej w regionie kaspijskim,
- dokonano analizy współzależności między podmiotami definiującymi kształt i przyszłe funkcjonowanie rynku energetycznego w regionie kaspijskim.

Tym samym praca stworzyła unikalną wykładnię wiedzy o bezpieczeństwie energetycznym regionu kaspijskiego. Wynika to ze sposobu zinterpretowania polityk bezpieczeństwa energetycznego w tym regionie zróżnicowanych podmiotów stosunków międzynarodowych. To ujęcie stanowi podstawę do dalszych badań nad bezpieczeństwem energetycznym jako osobno definiowanym obszarem wiedzy.

b) Metodologia badań

W warstwie epistemologicznej przeprowadzonych badań bezpieczeństwo energetyczne regionu kaspijskiego określa zakres i specyfikę studiów nad bezpieczeństwem. W warstwie ontologicznej bezpieczeństwo energetyczne stanowi cel polityki zagranicznej, jest swoistą wartością międzynarodową, procesem dynamicznym.

W badaniach wykorzystano metody badawcze nauk społecznych właściwe dla dyscypliny nauki o polityce i administracji, w tym subdyscypliny stosunki międzynarodowe. Były to:

- Metoda czynnikowa wykorzystana do identyfikacji, klasyfikacji i hierarchizacji uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych budowy infrastruktury energetycznej z regionu kaspijskiego na rynek międzynarodowy. Dokonano przy jej wykorzystaniu analizy istoty, specyfiki środowiska bezpieczeństwa regionu kaspijskiego.
- Metoda komparatystyczna do analizy porównawczej dynamiki relacji między producentami, konsumentami oraz państwami tranzytowymi w regionie kaspijskim.
- Metoda prognostyczna do ukazania perspektyw polityk bezpieczeństwa energetycznego w regionie kaspijskim.
- Techniki badawcze w postaci analizy źródeł, dokumentów, raportów, danych statystycznych, literatury przedmiotu.

Głównym celem poznawczym pracy jest analiza polityk bezpieczeństwa energetycznego państw regionu i spoza regionu kaspijskiego. Cele szczegółowe badań objęły analizę:

- istoty i specyfiki polityki bezpieczeństwa energetycznego,
- potencjału energetycznego państw regionu kaspijskiego,
- przestrzeni geoenergetycznej i geostrategicznej regionu kaspijskiego,
- perspektywy realizacji projektów infrastruktury energetycznej w regionie kaspijskim,
- współzależności między podmiotami definiującymi kształt, funkcjonowanie rynku energetycznego w regionie kaspijskim.

Rozwiązanie problemu badawczego uzyskano w oparciu o odpowiedź na pytanie: *w jaki sposób i w wyniku jakich uwarunkowań dochodzi do ewolucji polityk bezpieczeństwa energetycznego w regionie kaspijskim?* Region kaspijski przedstawiono jako obszar o dużym znaczeniu geopolitycznym i geoeconomicznym z licznymi problemami o charakterze politycznym, gospodarczym i społecznym. Jak wskazuje habilitantka, Morze Kaspijskie, jako zbiornik zamknięty, nie może być bowiem eksploatowany w wymiarze energetycznym bez możliwości eksportu surowców na rynek międzynarodowy. Tym samym, zarówno relacje między podmiotami polityki bezpieczeństwa energetycznego w regionie, jak i jej przedmiot podlegają dynamicznym przemianom i w dużym stopniu są oparte na rywalizacji. Stosunki te również przyjmują formę gry o sumie niezerowej, czego dowodem jest wielowymiarowość w wymiarze działań podmiotów i kierunków eksportu ropy i gazu. Rozwiązanie podjętego w monografii problemu badawczego zostało oparte na kilku założeniach:

- współzależności w wymiarze polityk bezpieczeństwa energetycznego warunkują dynamikę stosunków międzynarodowych w regionie kaspijskim,
- możliwości wydobycia i przesyłu surowców wpływają nie tylko na pozycję ekonomiczną państw, ale również na stosunki gospodarcze w skali globalnej, ponieważ uczestnikami rynku energetycznego są nie tylko państwa, ale również liczne podmioty niesuwerenne, które w coraz większym stopniu angażują się w produkcję i dystrybucję węglowodorów,
- polityki bezpieczeństwa energetycznego w regionie kaspijskim wynikają nie tylko z obiektywnych przesłanek ekonomicznych ale również z układu sił politycznych,
- wyznacznikiem międzynarodowych współzależności energetycznych w regionie kaspijskim jest polityka transportu ropy i gazu,
- środowisko bezpieczeństwa w obszarze kaspijskim może być najlepiej rozumiane w wyniku analizy zjawisk w wymiarze wewnątrzpaństwowym i regionalnym,
- region kaspijski jest jednocześnie szansą i wyzwaniem dla dywersyfikacji światowych dostaw energii jak również liczącym się elementem globalnego bezpieczeństwa energetycznego,

- pojawiająca się perspektywa zmiany struktury konsumpcji surowców w kierunku eksploatacji źródeł odnawialnych, prawdopodobnie spowoduje zmniejszenie znaczenia geoenergetycznego regionu.

W dysertacji zawarto cztery szczegółowe pytania badawcze:

- 1) *Jaka jest specyfika środowiska bezpieczeństwa w regionie kaspijskim?* Analiza zawarta w rozdziale trzecim wykazała, iż region kaspijski jest narażony na wiele potencjalnych zagrożeń bezpieczeństwa. Słabość i wrażliwość systemów politycznych i gospodarczych nowopowstałych państw posowieckich może uniemożliwić powstrzymywanie jakichkolwiek konfliktów, które mogą się pojawić. Sytuacja bezpieczeństwa w obszarze kaspijskim wydaje się bardziej nieprzewidywalna, niż w okresie rozpadu ZSRR, a wewnętrzne i zewnętrzne naciski powodują wrażliwość i podatność byłych republik.
- 2) *Na czym polegają współzależności polityk bezpieczeństwa energetycznego w regionie kaspijskim?* Wskazano, że współzależności energetyczne w regionie kaspijskim generowane są przez politykę transportu ropy i gazu, co zawarto w rozdziale piątym opracowania.
- 3) *Jaka jest perspektywa rozwoju polityk bezpieczeństwa energetycznego w regionie kaspijskim?* Badania wykazały, iż współczesne przemiany międzynarodowego rynku energetycznego spowodowały przed 2022 r. wahania ceny ropy i jednocześnie obniżenie dochodów państw eksporterów tego surowca.
- 4) *Jakie są uwarunkowania ewolucji polityk bezpieczeństwa energetycznego w regionie kaspijskim?* Przeprowadzona analiza ukazała, iż ewolucja polityk bezpieczeństwa energetycznego w regionie kaspijskim warunkowana jest wyzwaniem globalnego rynku energetycznego, możliwościami implementacji głównych projektów infrastrukturalnych oraz relacjami między producentami i konsumentami surowców energetycznych.

W dysertacji poddano weryfikacji cztery hipotezy badawcze:

- 1) Specyfika regionu kaspijskiego warunkowana niestabilnością w wymiarze politycznym, ekonomicznym i społecznym, powoduje, iż staje się on w dużym stopniu podatny na wpływy graczy zewnętrznych. Słabość państw w procesie transformacji, konflikty międzynarodowe oraz zagrożenia związane z niestabilnością środowiska międzynarodowego, nie sprzyjają bowiem integracji wewnątrzregionalnej.
- 2) Ewolucja polityk bezpieczeństwa energetycznego w regionie kaspijskim i perspektywa ich rozwoju, wynika w dużej mierze z relacji na globalnym rynku energetycznym. Nowy ład energetyczny, powoduje zmniejszenie zapotrzebowania Zachodu na węglowodory

z regionu kaspijskiego. Międzynarodowe korporacje naftowe nie są skłonne inwestować w zasoby tego regionu w takim wymiarze, jak na początku XXI wieku.

- 3) Implementacja projektów rurociągów z regionu kaspijskiego stanowi obecnie ogromne wyzwanie zarówno w wymiarze ekonomicznym, jak i geopolitycznym. Wzrastająca rywalizacja dotycząca dróg eksportu surowców z regionu kaspijskiego w warunkach niepewności co do wystarczalności ilości dostaw, powoduje, iż nie wszystkie ambitne projekty infrastruktury mogą być zrealizowane.
- 4) Znaczenie regionu kaspijskiego na międzynarodowym rynku energetycznym ewoluowało z uwagi na liczne uwarunkowania geopolityczne i ekonomiczne. Przemiany środowiska międzynarodowego po zimnej wojnie, spowodowały zwiększenie zainteresowania społeczności międzynarodowej poradzieckimi państwami kaspijskimi w kontekście ich potencjału energetycznego.

W związku z powyższym ujęciem problematyki pracy, jej wynikami, a także sposobem przeprowadzenia badań, stwierdzam:

- **problematyka jest istotna poznawczo, a sposób jej ujęcia w treści poszczególnych partiach jest właściwy,**
- **prezentowana wykładnia jest spójna poznawczo, wiąże się z prezentowanymi na kanwie bezpieczeństwa energetycznego regionu, występujących tu podmiotów,**
- **język pracy jest komunikatywny,**
- **praca stanowi pierwsze tego rodzaju opracowanie w polskiej nauce.**

c) Ocena uzyskanych rezultatów i ich znaczenie dla nauki i praktyki

Autorka, odwołując się do istniejących w badaniach naukowych ustaleń na temat myślenia o przestrzeni geopolitycznej, dokonała analizy regionu kaspijskiego jako przestrzeni geoenergetycznej. Podejście geopolityczne (geoenergetyczne) skoncentrowało się na sile i strukturze interesów ośrodków władzy w procesie realizacji polityki bezpieczeństwa energetycznego. Habilitantka dowodzi, że politykę bezpieczeństwa energetycznego kształtują: rosnąca współzależność, procesy transnarodowe oraz pojawienie się nowych zjawisk o charakterze globalnym. Współzależności w wymiarze polityki energetycznej, warunkują dynamikę stosunków międzynarodowych w regionie kaspijskim – i nie tylko tam.

Praca stanowi istotny wkład do nauki o polityce i stosunkach międzynarodowych z uwagi na:

- określenie granic znaczenia bezpieczeństwa energetycznego w wymiarze teoretycznym, jak i praktycznym w paradygmacie badań regionalnych nad zmiennymi układami sił politycznych.
- uzupełnienie rozwoju stosunków międzynarodowych w zakresie studiów regionalnych na tle ewolucji znaczenia regionu morza kaspijskiego położonego w centrum Eurazji na styku największych światowych szlaków handlowych.
- identyfikacji współczesnej formuły polityki podmiotów w zależności od przyjętych kryteriów bezpieczeństwa energetycznego.

Problematyka polityk bezpieczeństwa energetycznego w regionie kaspijskim stanowi zatem wkład zarówno w poznanie specyfiki tego obszaru, jak i wyjaśnienie, zrozumienie jego znaczenia w procesie ewolucji współczesnego rynku energetycznego. **Oceniając uzyskane w pracy rezultaty stwierdzam, że:**

- w warstwie naukowej praca wprowadza nową formułę wiedzy w zakresie podejścia do bezpieczeństwa energetycznego, międzynarodowego, studiów nad geoeconomicznymi regionami planety, sposobów ich badania;
- w warstwie praktycznej definiuje podejście oraz towarzyszące powyższemu założeniu, co powinno przyczynić się do rozwoju nauki.

W konsekwencji habilitantka stworzyła dysertację mającą znaczenie dla rozwoju nauki w Polsce.

d) Dobór literatury, umiejętność wykorzystania źródeł

Rozprawa habilitacyjna została oparta na obszernej bibliografii polsko i obcojęzycznej dotyczącej problematyki pracy. **Zdaniem recenzenta istotne poznawczo dla problematyki pracy ujęcia, które znajdujemy w literaturze anglojęzycznej, które zostały wykorzystane w sposób twórczy. Efektem jest zbudowanie wiedzy naukowej, która ma charakter nie tylko ogólnopolski, lecz nie międzynarodowy.** Prezentowane w takim zakresie źródła wiedzy są wykorzystane w sposób adekwatny do przedstawionych w monografii treści.

e) Uwagi redakcyjne

Praca pod względem redakcyjnym została sporządzona w sposób prawidłowy z zastosowaniem technik pisarskich.

Recenzent sugeruje wydanie monografii w języku angielskim.

Ocena kwalifikacyjna

Ogólny dorobek naukowy dr. Justyny Misiągiewicz jak i jego poszczególne pozycje oceniam jako istotne, spełniające wymogi kwalifikacyjne w postępowaniu habilitacyjnym. Podobnie oceniam i kwalifikuję osiągnięcia dydaktyczne oraz w zakresie popularyzacji nauki.

Rozprawa habilitacyjna dr. Justyny Misiągiewicz pt. *Polityki bezpieczeństwa energetycznego w regionie kaspijskim* (Wydawnictwo UMCS, Lublin 2021, s. 698) spełnia kryteria kwalifikacje stawiane przed tego typu opracowaniami.

Wniosek końcowy

Osiągnięcia naukowe dr Justyny Misiągiewicz, jej wkład do nauki polskiej jak i międzynarodowej, udział w kształceniu - dydaktyce, popularyzacja wiedzy o naukach o polityce w tym w stosunkach międzynarodowych, a w nich bezpieczeństwie energetycznym spełniają wszelkie kryteria stawiane przez prawo w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Rozprawa habilitacyjna pt. *Polityki bezpieczeństwa energetycznego w regionie kaspijskim* (Wydawnictwo UMCS, Lublin 2021, s. 698) spełnia kryteria metodyczne stawiane tego typu opracowaniom.

Na podstawie Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce Dz. U. 2018 poz. 1668 z późniejszymi zmianami Dz. U. z 2022 r. wnioskuję o procedowanie postępowania habilitacyjnego i nadanie stopnia doktora habilitowanego Pani doktor Justynie Misiągiewicz.

